

in krožijo nad njimi trije jastrebi. Melanholijo vsega prizora, ljubezen do življenja, ki se pri vsakem jezdecu izraža različno, slika Hoffmeisterova glasba prikladno in zanimljivo ter dosega popolnoma svoj namen, ker pomaga itak globokemu vtisku pojedine misli le še do višjega učinka. Sledeča povsem smer modernega skladanja, znači se Hoffmeisterjeva jedernata skladba zaradi raznoličnosti in bogatosti svojih motivov in zbok slikovitosti svojih harmonij kot duhovit, resen proizvod. Težav v melodramu ni, zato smelo upamo, da bode uvrščen v marsikateri vzpored slovenskih veselice kot nova in nenavadna vrsta predavanj.

X.

Slovenske národne pesmi. Harmonizoval in za koncert priredil *M. Hubad*. Založila „Glasbena Matica“ v Ljubljani 1894. Cena: partitura s šestimi glasovi à gld. 1'20, posamezni glasovi à 10 kr. — „Glasbeni Matici“ je poleg drugih mnogoštevilnih nalog tudi ta, da izdaja dobre slovenske skladbe in se posebno slovenske národne pesmi ter tako povzdiguje z misel za glasbo in veselje do petja. Kolikorkoli je doslej izdala národnih pesmij, vse zbirke imajo to hibo, da navajajo národne pesmi tako, kakor so se zapisale med národom, ne gledé na to, da more takšne izdaje dejanski rabiti samo tisti, kdor je jako spreten, stvari popolnoma več in glasbeno visoko izobražen, kdor jih torej more sam spretno prirediti, da so premišljeno pete res za koncertno dvorano. Te naloge se je lotil g. Hubad in jo je izvedel izredno srečno. Deset najlepših ali se posebno znamenitih národnih pesmij je izbral, harmoniziral in označil popolnoma natančno; osobito pri kitičnih pesmih je vestno priredil predavanje po tekstni vsebini in jim v tej obliki otvoril dostop tudi v popolnoma resne koncerte. Resnično so med njimi točke, vredne, da se pojó prav pogostoma namesto ónih glasbenih trivialnostij, ki še vedno strašijo po vzporedih manjših pevskih društev in se izdajajo za pristno národno glasbo. Čudovita nežnost preveva n. pr. pesem „Je pa davi slau'ca pala“ ali „Ljub'ca, povej, povej“, ki je tudi po vsebini tolikanj ljubezniv dvogovor, popolnoma logiški in umestno prirejen za čveteroglasen moški zbor, sopran in alt, ali poslednjo točko v zbirki „Škrjanček poje, žvrgoli“, kjer se jasna veselost ob spominu na ljubico izpremeni v čudovito lep, iskren in resničen izraz, dočim izvaja besede „Kjerkol' se midva srečava, prav milo se pogledava; vse solzne naj'ne so oči . . .“ peteroglasen zbor, basi divisi in tenor, vsi glasovi zopet nastopajo jako značilno, samostojno. Prijatelji čvrstih veselih pesenc nahajajo v zbirki, rekli bi, dva slovenska valčka „Ko b' sodov ne b'lo“ in „Bratci, veseli vsi“, dalje pristno slovensko pesem „Zmirom vesel“ z zateglim solom „o ja“ ob pričetku vsake kitice, krepko „Lovsko“ in pač nekoliko kočljivo izvédno, zato pa tem lepše učinkujočo „Miško“ („Prišla je miška . . .“) z onim čimdalje hitrejšim tempom, ki je toli značilen za ruske zборе Slavjanskega, s hipnim prestankom, z dolgimi akordi („Pod goro“) in jarno pretrganim koncem „pod to goro zeleno“ (allegro). Omenimo li še staro težko stopajočo pesem o Lavdonu („Stoji, stoji tam Beligrad“) in Fleišmanovo „Luna sije“, tedaj smo navedli vso vsebino. — Harmonizacija je vedno preprosta, kakor mora biti pri narodni pesmi, učinkuje pa bolj po lepo samostojno vojenih glasovih nego po novih harmoniških zvezah, dasi ondu, kjer je bilo treba, tudi niso izostali drznejši obrati (n. pr. posebni harmoniški poudarek pri besedi „to ljubezen st'ri“ v števil. 10.). Ali naj omenimo še absolutno čistega stavka? Ta se umeje pri izobraženem glasbeniku, in takšen je vender g. Hubad, sam po sebi. Če se ga venderle spominjamo, povod je temu ta, da se nekaterim slovenskim skladateljem čistota v stavku zdi precéj postranska reč. — Tipografski je delo vredno vsebine. Ker so se natisnili tudi posamični glasovi, odpravljeno je toli zamudno in večinoma tudi pogrešno prepisovanje iz partiture.

K. Hoffmeister.

Kolo. Sbirka izabranih hrvatsko-slovenskih muških sborova. Izdalo hrvatsko pjev. društvo „Kolo“ u Zagrebu. Uredio *Nikola pl. Faller*. — Prva dôba v razvoji umetne

glasbe, dōba nespremljane zborne pesmi, nagiblje se, kakor je videti, h koncu. Ne morda, da bi popolnoma prestala, temveč samó, da polagoma preide v stadij višje umetnostne vrste, sosebnó v stadij instrumentalne glasbe, in da se spoji z njo. Gōri imenovana zbirka podaja pregled o vsi literaturi óne dōbe, to je najboljše in najpriljubljenejše zборе (ta dva pojma se žal skladata toli redko!), tiste, kateri se utegnejo ohraniti tudi pozneje ali zaradi resnične svoje notranje vrednosti ali pa zató, ker so se splošno priljubili. — Slovenska produkcija, ki šteje v tej stroki malone več glasbenih del, nego jih je ravno treba, zastopana je s precēj zbori. Med skladbami znanih ali znamenitejših skladateljev so vzprejete lepo izdelane pesmi »Njega ni«, nežna »Njoj« in »Nočni pozdrav« (obe hrvaški), dela A. Foersterja, spretnega harmonika; potem »Jadransko morje«, »Sirota« in »Prva ljubezen«, vse tri zložil A. Hajdrih, ki vé družiti lepo melodiko s preprostimi in plemenitimi zvočnimi učinki; obnarodela, baš v svoji preprostosti tolikanj ljubka zbora »Mraku« in »Kje so moje rožice«, oba zložil dr. G. Ipavec, dr. B. Ipavčevi pesmi »Lepa Anka« in »Domovina« (lepa pesem, žal, da se brenčé odzivljajo spremljujoči glasovi, navdušeni za lepo domovino!), potem dražestna Maškova pesem »Pri zibel«, kakor vzeta naravnost iz národa; naposled mnogo zborov, katere so kolikor toliko v zabavnovečerskem zlogu napisali baš navedeni skladatelji, najpriljubljenejše skladbe Nedvėdove, Gerbičeve, Fr. S Vilharjeve (tudi hrvaški izvirniki) in Davorin Jenkove — sploh najboljše stvari izmed neštetihi produciranihi množin. — Hrvaški oddelek podaja sosebnó mnogo skladeb Iv. pl. Zajca, toli marljivo delujočega ravnatelja dežel-nemu glasbenemu zavodu v Zagrebu. Bilo je pač težko, zlasti hrvaškemu glasbeniku, voliti med njegovimi deli, ki so vendar iz večine glasbeno vredna, pisana v národnem duhu in vedno izvedena dobro, spretno. Zató se je vzelo kolikor mogoče mnogo. Med njimi so skladbe, ki se baš zaradi rečenih svojstev dvigajo nad vsakdanje tvore; mimo tega plameni v njih izvesten ogenj, ki jih dela sicer nekoliko italijansko surove, vendar pa vselej užiga in je vsekakor boljši od osladne nemške sentimentalnosti. Sosebnó pripadata semkaj »Slipeac Marko« in »Večer na Savi«, skladbi znameniti tudi po svojem obsegu, z motivi, podobnima motivom v kolu. Ognjevitne znane koračnice (imenujemo samo »U boj«) te se seveda niso smele izpustiti. — Poleg Zajčevih skladeb je vzprejetih največ del Gjura Eisenhuta. Ta skladatelj je imel dokaj mislij, dasi so bile često jako nejednake vrednosti, in je vedel prav dobro uporabljati svojo glasbeno zmožnost. Poleg Zajca pripada Eisenhut onim redkim glasbenikom, ki so ob sicer dokaj jednolični in ubožni paleti, s kakeršno razpolaga moški zbor, vedeli zmesiti relativno veliko bogastvo barev. Pač vpleta precēj instrumentalnih elementov, kakor tudi uporablja instrumentalne oblike (n. pr. valček) — v kvaró tekstu. Brenčecomu zboru, temu najbrezumnejšemu cvetu glasbene brezmišelnosti, umerjena je često velika naloga; brenčeči glasovi mu nadomeščajo spremljujoči instrument. Ali z njimi se vsaj nekoliko izogiblje monotoniji, ki je brez spremljevanja neizogibna pri večjih delih za moški zbor. In lepo zveneč stavek, dobro izraženo splošno razpoloženje teksta, to je izvestno največ, kar smemo zahtevati od moških zborov, ki so do malega spisani samo za zabavo, ne pa za resne umetniške namene. —

Utegnili smo izrečno imenovati samo malo del izmed jako bogate vsebine (131 zborov). Knjiga podaja izbrane skladbe, med katerimi smo mogli zopet le mimogredé omeniti najožjega kroga nam najbližjih in potem najznamenitejših. Znamenit strokovnjak, Nikola pl. Faller, je sosebnó spretno zbral bisere obsežne zbarske literature. Prav zato, ker je dobro izbiral, bilo mu je težko izbirati še bolj, ne da bi bil nepravičen. Namenu, kateremu rabi ta zbirka in moško petje a capella sploh, ustreza Fallerjevo delo izvrstno. Pevska društva bodo sezala po njem tem rajši, ker je précej natisnjeno

v partituri — prednost zbornega petja iz partiture razklada izdatelj v predgovoru — in ker je cena knjigi, 400 stranih za 3 krone, izredno nizka. *K. Hoffmeister.*

Knjige Matice Hrvaške. (Konec.)

Še nekoliko besedij o pravopisu in o jeziku nasploh v knjigah „Matica Hrvaške“. Kar se tega dostaje, vlada v spisih Matičinih velika različnost. V jernih letošnjih knjigah so zastopane vse nijanse hrvaškega pravopisa od stroge nekdanje hrvaške etimološke šole pa do najsrajnejše Vukove in nove dalmatinske fonetike. Kišpatičeve „Ribe“ so pisane v jeziku, ki je vladal še nedavno v hrvaški akademiji in v šolah hrvaških, s starinskimi oblikami in etimološkim pravopisom. Jednako drame Mirka Bogovića, Vallina „povjest srednjega veka“ nima razven oblikov na „ima“ v dat., lok. in instr. pluralis nič, kar bi spominjalo na novejšo pisavo. V Kuhačevih „Ilirskih glazbenicah“ prevladuje fonetika, a etimologija se prikazuje vsak čas kot stara navada železna srajca. Miškatovičev prevod Turgenjevovih romanov ima stari pravopis, a „pripomenek“ se v nekaterih oblikah bliža fonetskemu. Musičeva „Povjest grčke književnosti“ je že pisana čisto fonetski, predgovor „Matica Hrvaške“ pa je zopet starinski. Ostale knjige so pisane fonetski, in sicer tako, da se od Hranilovića preko Lepušića in Vodopića do Maretičevega prevoda „Gospoda Tadeja“ fonetika vedno bolj bliža naturalističnemu jeziku, katerega imenujejo pristaši stare šole „govedarstvo“, premda čitamo celo pri poslednji knjigi na zavitku in na prvi strani naslova „Prievodi“ n. fonetskega „prijevoda“. Te različnosti „Matica Hrvaška“ ne bode mogla vedno trpeti. Odločiti se ji bode za stalen pravopis. Kateri pravopis bode zmagal, o tem ob sedanjem razmerji ne more biti dvojbe. Fonetika se je podigla zmagonosno, prodrla je vse vrste etimoloških braniteljev, in mnogi so že položili orožje ter se udali hočeš nočeš mogočni fonetski struji. Nam Slovencem mora biti žal, da se je to zgodilo, ker se s tem književni jezik hrvaški močno oddaljuje od slovenskega in prihaja jez vedno večji. Ali s faktu je treba računjati, in ozirnosti do nas Slovencev ne mogô zadržavati Hrvatov v bližanji k štokavskim oblikam in k srbskemu pravopisu.

Pregledali smo knjige „Matica Hrvaške“ in videli smo, da se Matica resno trudi podajati svojim čitateljem najrazličnejše hrane. Jednako ljubeče goji lepo knjigo kakor popularno znanstvo in umetnost; izdaja domačih pisateljev novejša in starejša pesniška dela, pa presaja tudi znamenito pojavo tujih slovstev na domača tla. Torej ni čudo, da najde vsakdo nekaj, kar mu zelo ugaja. Pri tem imajo knjige, katere izdaje Matica, kakor smo videli, z malimi izjemami, literarno ali vzgojevalno ali praktično vrednost in se v resnici čitajo z naslodo in koristijo, ker odgovarjajo željam in potrebi čitateljev. In koliko štiva ponuja Matica svojim članovom! Za 3 gld. je podala nad 71 pol lepoznauskega in nad 66 pol popularno-znanstvenega in zgodopisno-umetnega gradiva, poleg tega pa je izdala še za ceno 2 gld. 60 kr. 20 pol lepoznauskega, 18 pol znanstvenega štiva in 13 pol pesmij, vsega skupaj torej 190, reci stoindevetdeset pol, deloma ilustrovanih.

Ob tako uspešnem delovanji na književnem polji ni čudo, da je tudi zanimanje za „Matico Hrvatsko“ od leta do leta večje in da šteje vedno več udov. Vsa čast in hvala odličnemu odboru, ki si vé priskrbeti primernih spisov, kateri zanimajo občinstvo ter tako množé ljubezen do čitanja.

Zatorej pa priporočamo „Matico Hrvatsko“ tudi Slovencem, katerim se s temi knjigami ne ponuja samo izborna poučno in zabavno štivo, nego tudi prilika, da se naučé najsorodnejšega in najlepšega slovanskega jezika. Znanje hrvaškega jezika jim bode koristilo tudi pri izobraževanji domačega jezika. Kadar jim bode treba na posodo vzeti, ne bodo se zatekli k starim roditeljem, ki hranijo pač star denar, ki pa ni več veljaven, niti k daljnim sorodnikom, katerih denar je treba prej zamenjati,

šol za tretje, oduosno četrto šolsko leto. Temu namenu tudi ustreza knjižica in je dobro došla učitelstvu za pripravljanje pri početnem zemljepisnem pouku. V dodatku pa najdeš tudi marsikaj migljajev iz matematiškega zemljepisa za zaduja šolska leta. Knjižica obseza ta-le poglavja: Obzor; strani neba; solnce, vir svetlobe in toplote; hiša očetova; domačija; bivališče; rojstveni kraj; pot v šolo; šolska soba; šolsko poslopje; šolsko obližje; bivališče; zgodovina bivališča; ponavljanje in dopolnitev tvarine o bivališču; zemljepisni temeljni pojmi; okraj; prebivalci okraja; s čim se pečajo? uprava, dežela; prosveta domovine; najvažnejši temeljni pojmi iz zvezdoznanskega zemljepisa. — Ne moremo pa se sprijazniti z načinom, kako g. pisatelj razlaga (na str. 8. in 9.) strani neba ali zavedanje. Takšno razlaganje je že zastarelo, ker otežuje zavedanje na zemljevidu. Učenci imajo samo dvakrat na leto priliko natančno opazovati vzhodno točko, in sicer dne 21. sušca in dne 23. kimovca. Po 21. sušci pa se solnčni vzhod navidezno premika proti severu, in dne 21. rženega cveta vzhaja solnce v naših krajih 35° proti severu od vzhodne točke. Potem se solnce zopet premika nazaj proti vzhodu in dne 23. kimovca vzhaja v vzhodni točki. Jeseni se premika solnce proti jugu in dne 21. grudna vzhaja v naših krajih 35° proti jugu od vzhodne točke. Ta zastareli način zavedanja se ne ujema z zavedanjem na zemljevidih. Tudi ne bi učenci vedeli, kakar risajo načrt šolske sobe (str. 13. in 14.), zakaj je na desni strani table vzhod, na levi zapad i. t. d. Zemljeviden obrisek n. pr. ljubljanskega okraja bi še povečal vrednost knjižici, ker bi bil zajedno vzor za druge šolske okraje. Sicer pa priporočamo knjižico, s katero je g. pisatelj pomnožil naše itak oskromno pedagoško slovstvo.

n.

Ilustrovani narodni koledar za navadno leto 1895. Uredil in izdal *Dragotin Hribar* v Celji. Cena elegantno vezanemu izvodu 1 gld., broširanemu 70 kr. — To je že sedmi letnik tega prelepega koledarja, bogato okrašenega z ilustracijami. V zabavnem delu čitamo životopise dvornega svetovalca Fr. Šukljeta, dr. Jos. viteza Zhismana in dr. Fr. Račkega (vsi trije imajo tudi podobo), tri pesniške prevode *Aškerčeve* iz ruščine, črtico o Rajhenburgu (s podobo), potopisno črtico o Vezuvu, spisal prof. dr. A. Medved, razpravo o selitvi Slovanov proti jugu, spisal S. Rutar (nadaljevanje iz dveh prejšnjih letnikov), spis o Skenderbegu, priobčil *Igo Kaš*, naposled pa nekaj kulturnih črtic o Slovencih. V teh črticah pač ne umejemo dobro odstavka na str. 152.: »Za glasbeno slovstvo, pa tudi za nižjo glasbeno izobraženost glasbenega ukusa pa skrbi zlasti »Glasbena Matica« v Ljubljani«. Vsa čast »Slov. pevskemu društvu« na Ptui, katero po besedah koledarjevih med vsemi pevskimi društvi »zavzema gotovo prvo mesto«, menimo pa, da je naša »Glasbena Matica« venderle nekaj drugega, da je baš »Glasbena Marica« bodisi kot šola bodisi kot pevsko društvo taka, da smemo biti ponosni nanjo. Čemu torej pisati, da skrbi tudi za nižjo izobraženost (recte izobrazbo) glasbenega ukusa! — »Koledar« obseza mimo naštetih podob še lepo izdelane slike Krškega, trga v Mozirji, Ljubnega in Mohorjeve hiše v Celovci.

Levstikovi zbrani spisi. Kakor se nam poroča, šel je peti (poslednji) zvezek Levstikovih zbranih spisov že v tisek, in tako je upati, da ga prejmemo okolo Božiča.

Teoretično praktična pevška šola. Spisal *Anton Foerster*. Četrty natis. Tiskal in založil R. Milic. — Če delo, sosebno šola, učaka že četrty natisek, tedaj je upravičeno, da občinstvo takisto rado seže po njem, kakor po prejšnjih izdajah, ker vé, da je delo vredno, dobro in da ustreza razmerju. »Ljubljanski Zvon« je itak ob svojem času naddrobneje razložil vrline te pevške šole g. Foersterja, kateri je kot ravnatelj orgljarske šole v vedni dotiki z glasbeniki in pevci na kmetih ter zato dobro pozna potrebe pevskih učiteljev. Prav tem je ustvaril vzorno delo, ki v majhnem obsegu podaja prav mnogo. Koliko je pisatelj izpremenil prejšnje izdaje, ne moremo odločiti, ker starejših

natiskov nimamo. Sicer pa je nepotrebno še posebe priporočati »Teoretično praktično pevsko šolo« — ime pisateljavo je poleg štirih izdaj menda porok dovolj.

K. Hoffmeister.

»Pozdrav Gorenjskej« se imenuje valček, katerega je izdala in založila L. Schwentnerjeva knjigarna v Brežicah ob Savi. Zložil ga je po slovanskih napevih gosp. Viktor Parma in ga posvetil g. dr. Edvardu Šavniku v Kranji. Lepo delo bodi prav toplo priporočeno našim igralcem in igralkam na klavir, ki itak pogrešajo domačih plesnih skladb. Cena 1 gld.

Slovensko gledališče. Od dné 30. oktobra do vštetega dné 29. m. m. so bile te-lê predstave: Dnέ 30. oktobra operi »V vodnjaku« in »Cavalleria rusticana«, dnέ 1. novembra »Mlinar in njegova hči«, dnέ 3. novembra »Materin blagoslov«, dnέ 6. novembra prvič »V Diogenovem sodu«, spisal *Jaroslav Vrchlický*, poslovenil *Fr. Gestrin*, in opereta »Mornarji na krov«, dnέ 9. novembra »Mam'zelle Nitouche«, dnέ 11. novembra popoldne »Mlinar in njegova hči«, zvečer »O ti možjé!«, dnέ 15. novembra prvič »Poljub«, prстонarodna opera v dveh dejanjih, po pripovedi Karoline Světle spisala *Eliška Krásnohorská*, uglasbil *B. Smetana*, preložil *A. Funtek*, dnέ 17. novembra »Poljub«, dnέ 20. novembra prvič »Velikomestni zrak«, gluma v štirih dejanjih, spisala *Blumenthal* in *Kadelburg*, dnέ 23. novembra »Poljub«, dnέ 25. novembra »Mornarji na krov« in »V Diogenovem sodu«, dnέ 27. novembra Mosenthalov igrokaz »Na Osojah«, dnέ 29. novembra opera »Čarostrelec«. — »V Diogenovem sodu« je drugo dramatsko delo Vrchlickega, katero smo videli uprizorjeno na našem odru. Vsebina mu je ta, da znani grški filozof v znanem svojem sodu skrije Parmenija, prijatelja Aleksandru macedonskemu, in njega ljubico Meliso, za katero se je takisto vnel Aleksander, in da se mu potem s sarkastiškimi opomujami posreči potolažiti besnečega vladarja. Igra je duhovita in vredna, da se predstavi še večkrat. Partijo Diogenovo je izvedel g. *Inemann* takó decentno po maski in igri, da bi bila vsaka hvala odveč; précej za njim imenujemo gospodičino *Slavčovo* in gospoda *Danila*. Gospod *Verovšek* je bil sicer velik Aleksander, zato pa še ne do cela Aleksander Véliki. — Druga novost tega meseca je bila Smetanova opera »Poljub«, repertoarna točka dunajske opere. Vsebina: Mladi vdovec Luka (g. *Beneš*) pride s svakom Tomo (g. *Nolli*) snubit Vronico (gospodičina *Leščinska*). Ljubila sta se že prej, toda Luka se ji je moral odreči svojim roditeljem na ljubo; sedaj seveda Vronica précej dovoli v njega snubitev, poljubiti ga pa neče, češ, da bi poljub pred poroko užalil rajno ženo. Luka vzrase in naposled ves razsrjen odide v vaško krčmo, odkoder se vrne pod Vroničino okno z godci in dekleti. Vronica ne prebije tolike sramote in odide s teto Martinko (gospodičina *Towarnicka*) k tihotapcem v gozd. Pred njima pa je prav v ta gozd dospel tudi Luka, katerega je že minila prva jeza. S svakom Tomom, katerega je gnala skrb za Luko, ukreneta, da Luka drugo jutro Vronico naprosi oprostila. Njiju pogovor posluša skrivaj voditelj tihotapcev Matevž (g. *Perdan*), ki tudi pozneje, ko dojdeta Vronica in Martinka, spozna, da ima dekle svojega ženina venderle še rada. Matevž odide, da bi Luki prinesel veselih novic o Vronici, obe ženski pa zaloti proti jutru stražnik (g. *Pavšek*). Vender se Martinki posreči, da le-ta ne zaseže tihotapskega blagá, Vronico pa je tako zbehal prihod njegov in nevajeni nočni pot, da se za vselej odreče tihotapskemu življenju. Drugo jutro se zopet sprijazni z Luko, ko jo le-ta vpričo vaščanov res naprosi oprostila. Srčno se poljubita, in s poljubom se končá dejanje. — Predstavljala se je znamenita opera, o katere glasbeni vrednosti so se pač zjediniли vsi veščaki, sosebeno tretjič takó, da bi se težko bolje kje na provincijalnem odru. Primadona gospodičina *Leščinska* si je pridobila posebno pohvalo s čudovito nežno in tudi po besedah milo pesmijo pri zibelki; na glas pa je občinstvo vselej odlikovalo tudi druge soliste, tako gg. *Nollija*, *Beneša*,